

Angyali érintések

Bene Zoltán
(1973, Kecskemét)
író, szerkesztő,
Szegeden él

Döme Barbara: *Angyalt reggelire*. Gutenberg Pál Népfőiskola–Orpheusz Kiadó, Budapest, 2021.

Döme Barbara mintha hegelianus lenne. Legalábbis ama nevezetes Hegel-i eszmét, amelyet a porosz filozófus az *Aufhebung* fogalommal jelölt, sikeresen alkalmazza. A dialektika alapjaként emlegetett tézis–antitézis–szintézis hármassága maga a „megszüntetve megőrzés”, vagyis a gondolkodás azon folyamata, amelynek során a gondolat először ellentétes ideák formájában nyilvánul meg, ám ezek az elmélkedés egy magasabb szintjén összhangba kerülnek, tehát a szellem a gondolkodás közben nem semmisíti meg a kiindulópontokat, viszont egy magasabb szintű harmóniába rendezi azokat. Esetében és ezúttal ez azt jelenti, hogy vette a *Nők a cekkerben* című kötetét mint kiinduló tézist, és megalkotta az antitézist, azaz megnézte, hol lehet változtatni, fejleszteni azokon az elbeszélői erényeken, amelyeket abban a novellagyűjteményben fölmutatott, végül e kettőből létrehozta az *Angyalt reggelire* című új kötetét szintézis gyanánt.

Mert Döme Barbara nemcsak látens hegelianus, de rendkívül tudatosan építkező író is. *A Nők a cekkerben* erősségeit – például az olykor naturálishan megdöbbentő témaválasztásokat,

a novellaszerkezet fegyelmét, a szöveg szövetén ki-kiütöző abszurdot – megtartva és tovább finomítva újabb komponensekkel gazdagítja prózáját. Új kötetében a motívumok hálója, a szimbólumok használata és a valóságfölötti, a mindennapi valóságértelmezésünket meghaladó, hol a mágikus realizmust, hol a mitikus narrációt, hol a fantasztikumot idéző, ám azokat sajátosan használó elbeszélői technikák igazi szervező erővé lépnek elő, miközben mind a hagyományos realista, sőt, olykor naturalista próza, mind az abszurd továbbra is meghatározó jellegzetességei maradnak Döme Barbara prózájának. Mindezek mellett és mindezekkel együtt pedig a kötetszerkesztés tekintetében is érzékelhető fejlődés írásművészetében.

Ez utóbbira a novellák ciklusba rendezése az egyik példa. Új kötetében az író négy ciklusba sorolja a történeteit. Az első csoportban olvasható novellák szereplői nagyrészt a *Nők a cekkerben* világából ismerős pszichés-pszichózisos emberek. Rendkívül erős novellák ezek, nemcsak irodalomszakmai szempontok szerint, de lelki és befogadói értelemben is. A kötetnyitó írás például annyira erős fölütés, hogy az

olvasónak muszáj utána pihennie, ülepitenie magában a tragikumot, amely egyúttal katarzis, a recenzens pedig óhatatlanul megjegyzi, vajon ilyen erős kezdés után van-e lehetőség a jó folytatásra? Nos (a kötet szerkezetének és szerkesztésének is hála): igen, bizony van.

A második ciklusban hemzsegnak az angyalok, az olvasó szinte érzi az érintésüket, aztán a novellák nagyobb hányadának végére vagy kiderül, vagy sejthető, hogy nem a mágikus realizmus hívta őket életre, hanem az adott történet szereplőinek képzelete, mégpedig többnyire betegségtől (el)gyötört fantáziája. Ugyanakkor érzésem szerint az az értelmezés is megengedhető nem egy történet esetében, hogy valóságos angyalt olvasson ki az olvasó a szövegből, s ez a finom pengeél-tánc a mágikus és a nem mágikus realizmus, a naturalizmus és a mitikus regiszter között kimondottan izgalmas vibrálást és feszültséget kölcsönöz a novelláknak.

A kötet harmadik ciklusának női hősei a halállal viaskodnak a túlélés érdekében, míg az utolsó ciklus írásai a líra felé tágitják a próza határait. Mindazonáltal számos motívum és szimbólum vonul végig az egész kötetben, szinte észrevétlenül, pókháló-finomságú szálakkal szöve egybe a történeteket, miáltal mind a ciklusok, mind az egyes novellák kohéziója erősödik. A végeredmény egy rendkívül átgondoltan fölépített, érzékenyen gondozott és kimerült prózaszöveget.

Ahogy a pszichés betegségek vagy a képzelgések, úgy a magány, az elhagyatottság, a társtalanság is vissza-visszatérő, meghatározó motívumai Döme Barbara írásainak, így ennek a kötetnek is. Több olyan, halmozottan hátrányos helyzetű szereplővel találkozunk, akiket nem csupán téveszmék, de az egyedüllét is gyötör, ám ahogyan a téveszméktől megszabadulni is félelmetes, úgy a magányból kilépni

is rizikós. Akarják is, meg nem is ezek a karakterek a pszichés zavarait fől számolni, szeretnének is, meg nem is társat találni, vágnak is az emberek közé, és rettegnek is a következményeitől annak, ha társasági életet kezdenének élni. Kishitű, alacsony önbecsülésű, frusztrált figurák vonulnak végig a kötet lapjain, az olvasó szemei előtt; tipikusan köztes-európai alakok, jellegzetesen köztes-európai terhekkkel, amelyeket, úgy tűnik, mintha a génjeikbe kódolt volna a történelem. Hozzá kell tennünk azt is, hogy ezek a sorsok többnyire női sorsok, női perspektívából átélhető tragédiák, ám aki a lázadó, forradalmi szüfrasset-hevületet keresi, az ne ezt a kötetet, és ne Döme Barbara írásait forgassa. Ezek a történetek sokkal összetettebbek, a motivációk, az ok-okozati összefüggések lényegesen szélesebb spektrumon mozognak, semhogy egyszerűen a női jogok vagy a feminizmus kérdéseiként lehetne kezelni a fölmerülő problémákat, jóllehet mind feminista, mind egyéb nőjogi vetületei vannak és lehetnek a novelláknak, ám ezek csak az egyik (és messze nem a legadekvátabb) közelítési módot jelentik.

S ha már vissza-visszatérő motívumokról esett szó, föltétlenül meg kell említeni a humort is. Döme Barbara kesernyés, feszültségoldó humorát, amely nélkül roppant nagy lelki megterhelés lenne ezt a kötetét (is) elolvasni. Azonban az angyalok mellett a humor is segítségére lehet az embernek, jelen esetben szerzőnek, olvasónak, recenzensnek egyaránt. S ha meg akarjuk fejteni Döme Barbara titkát, a humorát semmi esetre sem hagyhatjuk figyelmen kívül.

Ahogy nem hagyhatjuk figyelmen kívül az *Angyalt reggelire* című kötetet sem, amely érdemes és érdekes olvasmány – mindenképpen a szigorúan ajánlott kategória!

Bene Zoltán